

LEHET MÁSKÉPP? – szakmai kihívások jubileumi köntösben

Sokat ígérő címmel és elgondolkodtató tartalommal forgathatjuk a közelmúltban közreadott kis tanulmánykötetet, amely a főváros második kerületében működő Palotás Gábor Általános Iskola (II. Ötvös J. út 7-9.) 25 éves tevékenységének hírmondója.

Helyileg a Hűvösvölgyben, nagyszerű természeti adottságok között működő intézmény 65 éves múltja a magyar közoktatás, ezen belül pedig a gyógypedagógiai intézménytörténet része. Ezt most csak vázlatosan érintjük. Az ötvenes évek végétől egy ideig állami gondozott, enyhe fokban értelmi fogyatékos gyermekek ellátását biztosító bentlakásos intézmény volt, majd 1997-től lendületes profilváltást hajtott végre: „beszédjavító osztályok” felmenő rendszerének adott otthont a növekvő számú beszédhibás gyermek iskolai ellátását segítve. A Fővárosi Önkormányzat speciális engedélyével azóta – mai, többféle szempontot érvényesítő terminológiáink figyelembevételével – beszéd-, és nyelvi zavarok, tanulási problémák (a pszichés fejlődés zavarai, súlyos fokú tanulási zavarok) miatt individuális megsegítést igénylő tanulók innovatív ellátását biztosítja. 25 éve van jelen a logopédia szolgálatában. Specifikus tevékenysége önmagában is izgalmas szakmai kérdéseket vet fel, meghaladva a Figyelő kereteit.

Dr. Palotás Gábor címzetes főiskolai tanár (1927-1993) fül-orr-gégész, logopédus, a Damjanich utcai Gyakorló Beszédjavító Intézet első igazgatójának neve 1998 óta az iskola „márkanéve.” Az egykori közoktatási intézmény, működése 40. évfordulója alkalmából, újabb profiljának nevesítését hangsúlyozva döntött e névválasztás mellett a hazai logopédia neves személyiségére, szakmai múltjára, tevékenységére emlékezve. Nem szorul tehát külön magyarázatra e névhasználat indoklása, hiszen jól ismert, hogy dr. Palotás Gábor egyike volt azoknak, akik jól ismerték a beszéd- és nyelvi fejlődés különböző zavarait, ezek komorbiditását más klinikai képekkel, különböző

1. kép. A kiadvány.

2. kép. Az emlékoszlop.

részképességszavarok későbbi kihatását a tanulás sikerességére. Támogatta az individuális megsegítés kereteinek ambuláns ellátáson túli bővítését. A logopédiai ellátás fókuszba állítása, a lehetőségek körének szélesítése tevékenységének meghatározó részét képezte és összekapcsolódott a beszédjavító/logopédiai osztályok létesítésére irányuló korabeli folyamatokkal. A gyógypedagógiai ellátásnak ez a láncszeme a hazai közoktatás sajátos területe. Érinti a Palotás-iskola tevékenységét, de ahogy már említésre került, túlnő a jubileumi kötetben közzétett tartalmakon.

A Közép-Budai Tankerületi Központ fenntartásában működő Palotás Gábor Általános Iskola valamennyi tanulója sajátos nevelési igényű, SNI-s tanuló. A gyógypedagógiai ellátás szempontjából ebben önmagában nincs semmi különös. Speciális profilját, tantervi struktúráját, programjának pedagógiai megvalósítását tekintve már annál inkább. Az ellátottak a Beszédvizsgáló Országos Szakértői Bizottság, a fővárosi tanulási képességet vizsgáló szakértői és

3. kép. Az iskola.

rehabilitációs bizottság/ok, ill. napjainkban a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyi Bizottság állapotfelmérése és javaslata alapján egy 9 évfolyamos tanulmányi rendszer részeként lehetnek az iskola tanulói. Ez ugyancsak nem szokványos az inklúzió felé törekvő hazai közoktatásban. Sajátossága, hogy az első osztály tantervi struktúrája két évre bontott: lehetőséget nyújtva a kezdő szakaszban a felzárkózásra, a későbbi sikeres előrehaladást nehezítő maradványtünetek lehetséges kompenzálására, tanulási zavarok prevenciójára. Hazai és nemzetközi kutatások ugyanis egyaránt igazolják, hogy az iskolakezdés a gyermekek növekvő számánál jár együtt nyelvhasználati, beszédértési nehézségekkel, a nyelvi rendszer egyes szintjeit érintő fejlődési zavarokkal. Ezek sajnos nem mindig tárulnak fel. Más zavarokkal társulva, környezeti tényezőkkel összefonódva pedagógiai megsegítés hiányában az iskolai pályafutás alakulását folyamatosan befolyásolják az évről évre növekvő elvárások hatására. Ezért lesz egyre nehezebb az iskolatáska, amelyet sem a szülők, sem a pedagógusok egy része nem ért vagy nem tud jól kezelni.

A beszéd- és nyelvi zavarok különböző tüneti képek formájában nyilvánulnak meg és önmagukon belül is nagyfokú heterogenitást mutatnak. Sok éve gazdag tapasztalati anyag áll a rendelkezésünkre ahhoz, hogy megértsük, a kiemelt figyelmet igénylő, sajátos nevelési igényű „beszédfogyatékos”-nak minősített tanulók a fejlődés korai szakaszaitól hordozzák a nyelv-, és beszéd-, a szenzoros információfeldolgozás, a mozgás, a társas magatartás területén mutatkozó, igen nagy egyéni variabilitást mutató tüneteket, köztük olyanokat, amelyek a hétköznapi kommunikációban látszólag nem mutatják az eltérő fejlődés tüneteit. Rizikófaktorai lehetnek azonban a későbbi olvasás-, írás-, helyesírás- és számolási

teljesítményzavaroknak, a tanulás iránti motiváció folyamatos csökkenését, önértékelési, önismereti problémák kialakulását idézhetik elő.

A sikertelenség elkerülését, az ismeretelsajátítás folyamán kialakuló hátrány megelőzését segíti az intézmény sajátos pedagógiai koncepciója, a „step by step” – „lépésről lépésre” lassabb haladási tempó, az alapozás és begyakorlás 5-13 fős tanulócsoportokban, iskolaotthonos, egész napos keretek között. Mert végül is LEHET MÁSKÉPP! Az Palotás-iskola működésének sajátos formája az egész napos iskola. 1-4. osztályban az első két órában közös (osztályszintű) a magyar és matek, a 3. órától a logopédia, a mozgásfejlesztés, a tehetséggondozás ill. hátránykompenzálás, majd a későbbiekben az osztályfokoknak megfelelő tantárgyi struktúrában történő továbbhaladás. 5. osztálytól kezdődik az angol, mint idegen nyelv tanulása a hagyományos „felső tagozatos” tantárgyak mellett. Valójában strukturált pihenőkkel megszakított nyolc mozgalmatlan tanulási-tanítási blokkon keresztül délután négy óráig tart az egyéni megsegítéssel támogatott iskolai program minden tanuló számára. Az otthoni tanulás, házi feladat tudatos mellőzése jó lehetőséget nyújt a szabadidő egyéni felhasználására, a családdal való kellemes együttlétre és nem utolsósorban a szülők tehermentesítésére, otthoni tanulási konfliktusok elkerülésére. Az iskola programjában olvasás-tanítási módszer szempontjából a Meixner-módszer dominál, innovatív szempontból pedig a digitális készségek fejlesztése hangsúlyos szerephez jut.

A Palotás-iskolát 2014 óta Gáti-Bóti Mariann igazgató asszony vezeti, aki jelenleg a Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete Logopédiai Szakosztályának vezetője is. Szakmailag integrált tantestületének tagjai speciális és többségi pedagógusok: tanítók, szaktanárok, logopédusok és gyógypedagógusok más szakterületeken, gyógypedagógiai asszisztensek és más segítők, akik iskolapszichológus kollégájukkal a háttérben egyénre szabott differenciált támogatást biztosítanak az iskola tanulóinak és szüleiknek.

A kötet 17 kolléga szakmai tapasztalatainak bemutatása, amelyek között módszertanilag sajátos aktivitások kerülnek bemutatásra. Ilyen például az artikulációs terápiától a diszkalkulia reedukáción keresztül a komplex nyelvi fejlesztésen át alkalmazható társasjátékok tematizált ismertetése és célirányos logopédiai célú felhasználása a szókincs, a szövegértés és a memória fejlesztésében, vagy – többek között – az Alapozó terápia beépülése a struktúrába, a magyar nyelv és irodalom, az ének-zene körébe tartozó ismeretek átadása jó hangulatú tanórák keretében. Mindezek hozzájárulnak ahhoz, hogy az iskola egyik 5. osztályos tanulója jelen tanévben a Tankerület Kiváló Diákja elismerésben részesült, s hogy a logopédiai fejlesztésben eredményesen közreműködő tanulók a „Bonus est faciendum/A jót meg kell tenni” Alapítvány támogatásával tanév végi jutalomkiránduláson vehetnek részt. Mindezek részei a motiváció intenzív fejlesztésének, személyes kompetenciák megerősítésének és az évek során pozitív pszichológiai tőke hordozóivá válnak.

Végezetül pedig egy szakmai kérdés: a fentiekben bemutatott jubileumi kiadvány önmagában mennyiben nyújt alapot arra, hogy a Palotás-iskolára, mint az ellátórendszer sajátos elemére az ott dolgozó pedagógusok tevékenysége nyomán felfigyeljünk? A válasz anno a Köznevelés interneten is elérhető 2019/1-2. számában is megfogalmazódott a „Mesél a múlt és beszél a jelen...” közleményben. Az ún. beszédjavító osztályok története a szakmai múlt része, jelenük az integrációs cunami időszakában szakmailag kevésbé preferált, nem igazán preferált ellátási forma, sok tekintetben csendben meghúzódó társa a hazai közoktatás intézményeinek. Ugyanakkor kutatások,

gyakorlati tapasztalatok egyaránt jelzik, szakvéleményekben megfogalmazódik, hogy a btm/sni tanulói populációban a nyelvfejlődési zavarok emelkedő számban vannak jelen. A korai fejlődés időszakától regisztrálni lehet ennek tüneteit összefüggésben a pszichés fejlődés egyéb zavaaraival. Az ellátás hatékonysága számos kérdést vet fel. A Palotás-iskola modellértékű példája annak, hogy bizony lehet másképp! Lehet, mert tevékenysége valójában egy alter-natív pedagógiai formációnak tekinthető – a speciális nevelés területén. Ennek keretében pedig nem az integráció/inklúzió ellen, hanem a sikeres társadalmi integrációért, másképpen a befogadásért dolgozik! Úgy, ahogy egy gyógyhatású tanulási környezetben az individuális szükségletek biztosítása megkívánja. Figyeljünk fel erre és gondoljuk át - másképp!

Gereben Ferencné PhD

ny. főiskolai tanár